

Економіка даних у структурі цифрового ринку як новий формат капіталізації інформаційних потоків

Графська О. І.¹, Павленчик Н. Ф.², Боєчко Л. А.³

Опубліковано	Секція	УДК
30.08.2025	Економіка	330.322:004.738.5
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17274216		

Анотація. У статті розглянуто формування економіки даних як фундаментального рівня постіндустріальної системи, у межах якої цифрові потоки набувають статусу повноцінного економічного активу. Проаналізовано передумови становлення цифрового ринку, що базується на збиранні, обробці та капіталізації інформаційних ресурсів. Визначено відмінності між інформаційними ресурсами й капіталізованими даними, охарактеризовано процеси їх трансформації у вартісні активи. Обґрунтовано, що цифрові дані формують новий тип ринкової взаємодії, у якій вартість створюється завдяки алгоритмізації, обчислювальним потужностям і мережевим ефектам. Здійснено узагальнення підходів до розуміння цифрових платформ як ключових інфраструктур збирання, обміну та монетизації даних. Встановлено, що концентрація даних у межах обмеженого кола глобальних платформ призводить до асиметрії ринкової влади й формує виклик для регуляторної політики. Розкрито сутність процесів монетизації даних через моделі Data-as-a-Service, data brokerage і використання технологій штучного інтелекту, блокчейну та хмарних обчислень. Висвітлено міжнародні підходи до регулювання цифрових даних, зокрема практику Європейського Союзу, США, Китаю та Індії. Підкреслено, що гармонізація між інноваційною відкритістю та захистом приватності є центральним завданням сучасного глобального ринку даних. Особливу увагу приділено українському досвіду цифрової трансформації, який відзначається розбудовою державних платформ (Дія, Prozorro, Трембіта) та інтеграцією відкритих даних у публічне управління. Доведено, що подальший розвиток економіки даних в Україні потребує удосконалення системи кіберзахисту, подолання технологічної нерівності та розбудови ефективних механізмів державно-приватного партнерства. Сформульовано висновок про те, що економіка даних є стратегічним ресурсом відновлення й модернізації української економіки, здатним забезпечити стійке зростання на основі знанневої вартості.

Ключові слова: економіка даних, цифровий ринок, інформаційний актив, монетизація, цифрові платформи, регуляторна політика

¹ д.е.н., доцент, кафедра економіки та менеджменту, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, <https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

² д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та менеджменту, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, <https://orcid.org/0000-0001-6164-5644>

³ магістр за спеціальністю «Право», Національний університет «Львівська Політехніка» <https://orcid.org/0009-0005-5704-9141>

Data Economy in the Structure of the Digital Market as a New Format for Capitalizing Information Flows

Abstract. The article examines the formation of the data economy as a fundamental level of the post-industrial system, within which digital flows acquire the status of a full-fledged economic asset. The preconditions for the development of the digital market based on the collection, processing, and capitalization of information resources are analyzed. The differences between information resources and capitalized data are identified, and the processes of their transformation into valuable assets are characterized. It is substantiated that digital data create a new type of market interaction, in which value is generated through algorithmization, computational capacity, and network effects. The paper summarizes approaches to understanding digital platforms as key infrastructures for the collection, exchange, and monetization of data. It is established that the concentration of data within a limited number of global platforms leads to asymmetry of market power and creates challenges for regulatory policy. The essence of data monetization processes through models such as Data-as-a-Service, data brokerage, and the use of artificial intelligence, blockchain, and cloud computing technologies is revealed. International approaches to digital data regulation are highlighted, including practices of the European Union, the United States, China, and India. It is emphasized that harmonizing innovation openness with privacy protection is a central task of the modern global data market. Particular attention is paid to the Ukrainian experience of digital transformation, marked by the development of state platforms (Diia, Prozorro, Trembita) and the integration of open data into public administration. It is proved that the further development of the data economy in Ukraine requires improving cybersecurity systems, overcoming technological inequality, and building effective mechanisms of public-private partnership. The article concludes that the data economy serves as a strategic resource for the recovery and modernization of Ukraine's economy, ensuring sustainable growth based on knowledge-driven value.

Keywords: data economy, digital market, information asset, monetization, digital platforms, regulatory policy.

Вступ

Умови постіндустріального розвитку зумовили фундаментальну трансформацію уявлень про ресурси, вартість і джерела економічного зростання. У центрі цієї трансформації перебувають цифрові дані, які трансформувалися з допоміжного інструмента у самостійну економічну категорію з потенціалом довгострокової капіталізації. Глобальні тренди фіксують становлення нової моделі ринку, де інформаційні потоки витісняють матеріальні активи як джерело доданої вартості, формуючи вартісні ланцюги через масштабне збирання, обробку й алгоритмізацію цифрового контенту.

Національні економіки, що впроваджують принципи економіки даних у макроекономічне середовище, забезпечують стратегічні переваги в трансграничних ланцюгах створення вартості. Водночас відсутність системного регулювання процесів циркуляції цифрових даних створює ризики монополізації інформаційного середовища, підриву приватності, втрати інформаційного суверенітету й обмеження доступу до технологій для широких груп суб'єктів.

Україна, попри обмеження ресурсної бази та вплив воєнних загроз, реалізує масштабну цифрову трансформацію державного управління через впровадження високотехнологічних платформ і відкритих сервісів. Проте запуск повноцінної економіки даних передбачає не просто технічну модернізацію, а передусім формування концептуальної моделі капіталізації інформаційних потоків, створення інституційної

рамки для їх обліку й оцінки, а також інтеграцію української цифрової екосистеми у глобальний контекст.

Сучасна наукова думка щодо формування цифрової економіки концентрується навколо питань трансформації бізнес-моделей, взаємодії цифрових платформ і зміни структур управління в умовах інтенсивної технологічної динаміки. Катерина В. та ін. окреслюють взаємозв'язок цифровізації бізнес-процесів із підвищенням гнучкості корпоративних стратегій і формуванням нових каналів створення вартості [1]. Сьомкін О. В. та ін. розглядають еволюцію концепції цифрової платформи як аналітичної категорії економічної теорії, що визначає нову роль мережевих структур у розподілі ресурсів і концентрації ринкової влади [2]. Данкулинець В. В. та ін. наголошують на необхідності оновлення теоретичних моделей у зв'язку зі зміною природи вартості в цифровому середовищі [3].

Кучмілова Т. С. та ін. акцентують на впливі цифрових технологій на динаміку сучасних економічних процесів, підкреслюючи роль цифрової інфраструктури як бази інноваційного розвитку [4]. Нікітенко В. О. та ін. пропонують бачення цифрової трансформації як системного чинника сталого соціально-економічного розвитку, що вимагає комплексної координації державної політики [5]. Теплюк М. та ін. висвітлюють гармонізацію бізнес-моделей і маркетингових стратегій в умовах зростання ентропійності економічного середовища, що актуалізує потребу адаптаційних механізмів у цифровій економіці [6]. Лобода О. М. та ін. досліджують моделі цифрового підприємництва, підкреслюючи необхідність інтеграції аналітичних технологій у структуру управлінських рішень [7].

Олівейра М. розглядає питання вимірювання економіки даних, фокусуючись на методологічних підходах до її оцінки в межах макроекономічних систем [10]. Сант'яго Кальдерон Ж. В. визначає практичні підходи до обліку даних як активів у національних рахунках, що відкриває новий напрям досліджень щодо матеріалізації інформації в економічній статистиці [11]. Велдкамп Л. аналізує проблему оцінки вартості даних як активу, порушуючи питання їх капіталізації та впливу на структуру фінансових ринків [12]. Донг С. та ін. досліджують ефективність ринку капіталу в умовах активізації процесів «оскладнення даних» у корпоративному секторі [13].

Попри значну увагу до проблем цифровізації, залишаються невирішеними питання інтеграції економіки даних у національні системи обліку, розроблення методології оцінки інформаційних активів та визначення меж їх ринкової вартості. Недостатньо опрацьовано питання формування регуляторної інфраструктури, яка б забезпечувала баланс між приватними інтересами, інноваційною відкритістю та цифровим суверенітетом держави.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення підходів до формування економіки даних у структурі цифрового ринку та визначення механізмів капіталізації інформаційних потоків як нової форми економічної вартості.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

1. Систематизувати теоретико-методологічні підходи до визначення сутності економіки даних.
2. Визначити відмінності між інформаційними ресурсами та капіталізованими даними.
3. Проаналізувати роль цифрових платформ у процесах монетизації та циркуляції даних.
4. Охарактеризувати міжнародні підходи до регулювання економіки даних і формування цифрового суверенітету.
5. Окреслити напрями розвитку економіки даних в Україні з урахуванням сучасних викликів і можливостей цифрової інтеграції.

Результати

Цифрова трансформація сучасної економіки створила умови, за яких дані перетворюються на центральний ресурс конкурентної боротьби та ключове джерело капіталізації. Аналітичні оцінки PwC свідчать, що глобальний ринок відкритих даних уже наближається до 352 млрд доларів, тоді як частка економіки даних у валовому внутрішньому продукті Європейського Союзу перевищує 4 % [8]. Специфіка даних полягає у їхній невичерпності та можливості багаторазового використання: вони не належать ані до суто приватних, ані до публічних благ, що вимагає формування нової методологічної парадигми їх оцінки та обліку [10].

Економіка даних формується як автономний рівень постіндустріальної системи, де вартість створюється через збирання, обробку, структурування та обмін цифрових потоків. У межах міжнародних підходів (UNESCO, SNA) економіка даних визначається як екосистема, у якій первинні дані збираються, систематизуються та обмінюються між компаніями, інституціями й користувачами з метою створення економічної вартості [11]. Система національних рахунків пропонує розглядати дані та бази даних як окремий актив, що відображає інформаційний контент, створений шляхом запису та організації елементів у цифровому форматі. Відповідно, дані виступають новою категорією активів, здатною змінювати структуру національного багатства.

Не кожен інформаційний масив перетворюється на економічний актив. Інформаційний ресурс відображає будь-які дані, що застосовуються у процесах прийняття управлінських рішень, однак не завжди мають ринкову вартість. Капіталізовані дані – це впорядковані набори цифрових елементів, які створюють стабільну економічну вигоду впродовж тривалого періоду та можуть бути об'єктом фінансових операцій, зокрема продажу, ліцензування або застави [12]. У наукових дослідженнях наголошується, що цифрові дані є побічним продуктом господарської діяльності, здатним знижувати рівень невизначеності, оптимізувати бізнес-процеси та посилювати ринкову позицію компаній [1; 3]. Китайський досвід демонструє процес так званого «ускладнення даних» (data assetization), який передбачає інтеграцію даних у виробничі цикли, використання їх як забезпечення при фінансуванні та підвищення інформаційної ефективності ринку капіталу [13]. Принципова відмінність між інформаційним ресурсом і капіталізованими даними полягає у можливості їх багаторазового використання, довгостроковій економічній віддачі та наявності юридичної форми, що закріплює статус цифрових активів.

З огляду на викладене, узагальнення ключових ознак дає змогу систематизувати властивості економіки даних, що визначають її унікальність серед сучасних форм економічної діяльності (табл.1)

Таблиця 1

Унікальні властивості економіки даних та їх економічне значення

Властивість	Зміст характеристики	Економічне значення	Приклади реалізації
Невичерпність і повторне використання	Дані не втрачають якості після копіювання та здатні до нескінченного обігу. Вони не споживаються, а тиражуються, створюючи потенціал для багаторазової експлуатації різними суб'єктами.	Забезпечує ефект масштабування, коли кожна нова транзакція або аналіз підвищує вартість усього масиву даних. Формує основу для сталих бізнес-моделей, орієнтованих на дані як довготривалий актив [3].	Відкриті державні реєстри, платформи відкритих даних ЄС, аналітичні сервіси фінансового моніторингу.
Мережевий ефект і залежність від	Чим більший обсяг даних, тим вища	Сприяє формуванню висококонкурентних ринків і	Глобальні платформи Google,

масштабів	точність аналітики та якість прогнозування. Ефективність системи зростає пропорційно до кількості учасників, що генерують або обробляють дані.	появі нових форматів монетизації. Збільшує продуктивність аналітичних і маркетингових процесів [1; 4].	Amazon, Meta, які покращують алгоритми на основі поведінкових даних користувачів.
Інноваційна генеративність	Дані слугують сировиною для алгоритмів штучного інтелекту, машинного навчання та моделювання. Вони стимулюють появу нових бізнес-моделей і технологічних рішень.	Формують базу для розвитку секторів AI, FinTech, MedTech. Забезпечують перехід до економіки знань [14].	Використання даних для навчання генеративних моделей, створення цифрових двійників, побудова симуляційних систем.
Кумулятивність і самозростання вартості	Кожна нова одиниця даних підвищує загальну аналітичну цінність системи. Вартість масиву даних зростає із накопиченням і оновленням контенту.	Сприяє формуванню позитивного зворотного зв'язку між якістю даних і прибутковістю бізнесу. Визначає стратегії довгострокової капіталізації [12].	Розвиток платформ CRM, систем персоналізації контенту, хмарних сховищ Big Data.
Мультиплікативність ефектів	Дані, створені в одному секторі, можуть застосовуватись у багатьох інших галузях без втрати ефективності.	Підвищує рівень міжгалузевої інтеграції, стимулює інноваційні кластери та кроссекторальні проекти.	Використання аграрних даних у страхуванні, транспортній логістиці, кліматичному моніторингу [10].
Юридична та етична динаміка	Дані перебувають у стані постійного переосмислення щодо права власності, доступу й етичних обмежень.	Визначає формування цифрового суверенітету, баланс між відкритістю й захистом приватності [23].	Європейські ініціативи Data Governance Act і Data Act, регулювання персональних даних у GDPR.

Узагальнено авторами

Отже, дані виступають каталізатором структурних змін у глобальній економіці, формують нову логіку ринкової взаємодії, засновану на інформаційній цінності, масштабованості та інноваційній відкритості. Подальший аналіз доцільно спрямувати на розгляд інституційних і технологічних механізмів реалізації цих властивостей у практичній площині.

Цифрові платформи формують основну інфраструктуру накопичення, обробки та комерціалізації даних. У сучасній цифровій економіці вони виступають ключовими посередниками між користувачами, постачальниками послуг і рекламними мережами, контролюючи більшість етапів ланцюга створення вартості – від збирання до аналітичної обробки інформаційних потоків [15]. Концентрація даних у межах кількох глобальних гравців (Google, Amazon, Alibaba) породжує дисбаланс ринкової влади, що актуалізує потребу у формуванні антимонопольних і регуляторних механізмів [23].

Важливою складовою сучасних ринкових екосистем стали відкриті програмні інтерфейси (API), які забезпечують можливість інтеграції сервісів і розширення функціональності цифрових платформ. Індійський приклад державної інфраструктури *India Stack* демонструє ефективність моделі відкритих даних: поєднання системи

біометричної ідентифікації *Aadhaar*, платіжної архітектури *UPI* та протоколів обміну даними *DEPA* дало змогу знизити вартість ідентифікації з 10–20 до 0,27 долара за транзакцію, охопивши понад 1,3 млрд користувачів [27].

Європейський Союз реалізує власну траєкторію цифрового розвитку через створення спільних платформ обміну даними в межах ініціатив *Gaia-X* і Європейського простору даних, спрямованих на зміцнення технологічного суверенітету та конкурентоспроможності [17]. Ці інфраструктури формують основу для єдиного ринку даних, де інформаційні потоки можуть циркулювати вільно за умови збереження контролю користувачів над персональними наборами даних.

Сучасні екосистеми цифрових послуг, побудовані на базі хмарних технологій і алгоритмів ШІ, формують принципово новий формат ринкових відносин – платформні ринки. Такі ринки інтегрують різні продукти й сервіси, створюючи цілісний досвід користувача та постійно розширюючи поле інновацій. Механізм відкритих API стимулює залучення сторонніх розробників і посилює конкуренцію, водночас формуючи залежність від платформ і актуалізуючи питання контролю за даними та стандартизації [2].

Європейська стратегія даних визначає створення єдиного ринку цифрових активів, на якому забезпечується баланс між економічною ефективністю, прозорістю та приватністю. Законодавчі акти *Data Governance Act* і *Data Act* унормовують діяльність посередників і доступ до промислових даних, формуючи цілісну правову рамку для сталого функціонування економіки даних [23].

Механізми перетворення інформаційних потоків на активи в сучасній економіці даних охоплюють широкий спектр інструментів, які забезпечують трансформацію інформаційної цінності у фінансовий капітал. Серед них ключове місце посідають моделі монетизації, сервісні підходи до управління даними та інструменти технологічного забезпечення їх вартості.

Монетизація даних охоплює використання даних для оптимізації бізнес-процесів, покращення клієнтського досвіду та розроблення нових сервісів [8]. Як зазначає *Forbes*, сучасні підприємства дедалі частіше переходять від прямої комерціалізації до обміну даними (*data trading*) та створення цифрових маркетплейсів, де дані функціонують як товар і засіб обміну. Такий підхід дозволяє інтегрувати аналітику та штучний інтелект у бізнес-моделі, формуючи внутрішню економію за рахунок скорочення транзакційних витрат і підвищення ефективності рішень [18].

Модель *Data as a Service (DaaS)* передбачає надання доступу до даних через хмарну інфраструктуру у форматі сервісу [19]. Це усуває потребу у фізичному зберіганні власних масивів, забезпечуючи масштабованість, стандартизацію та швидкий запуск аналітичних продуктів. *DaaS*-системи інтегрують доступ до гетерогенних даних через відкриті API, підвищуючи швидкість інновацій і знижуючи витрати на інфраструктуру.

Сегмент *data brokerage* охоплює діяльність посередників, які збирають, структурують і перепродають дані різного типу – демографічні, фінансові, поведінкові [20]. Обороти цієї сфери сягає мільярдів доларів, проте вона супроводжується етичними дилемами щодо приватності та прозорості. Виклики етичного регулювання актуалізують потребу у формуванні єдиного правового простору щодо обміну та володіння даними [23].

Оцінювання вартості даних базується на використанні технологічних рішень, які забезпечують достовірність, структурованість і безпечність інформаційних потоків. Штучний інтелект, особливо його генеративні моделі, дозволяє конвертувати неструктуровані дані в аналітичні знання, створюючи продукти з доданою вартістю. *McKinsey* підкреслює, що саме генеративний ШІ усуває бар'єри повної монетизації, формуючи нову економіку знань [14].

Технологія блокчейн забезпечує прозорий ланцюг передачі даних і створює умови для появи нових бізнес-моделей – токенизації цифрових активів і смарт-контрактів [21]. Водночас її широке застосування обмежується високими енергетичними витратами та технічною складністю масштабування. Хмарні обчислення (cloud computing) забезпечують основу для зберігання та обробки великих даних, підвищуючи гнучкість і адаптивність цифрових інфраструктур. На базі хмар розвивається модель DaaS, яка дозволяє компаніям надавати платний доступ до інформаційних ресурсів. У фінансовій сфері поєднання хмарних технологій, штучного інтелекту та блокчейну визначається як стратегічний драйвер цифрової трансформації та оптимізації транзакцій [21].

Сучасні стратегії монетизації даних охоплюють широкий спектр бізнес-моделей, що відображають еволюцію цифрової економіки від прямих транзакцій до інтегрованих екосистемних рішень. Традиційні моделі, зокрема SaaS і рекламні формати, ґрунтуються на використанні знеособлених даних для аналітики, персоналізації контенту та таргетованої реклами. Вони формують базу для сталого доходу за рахунок масового залучення користувачів і мережевих ефектів [1; 4]. Новий напрямок становить підписна модель використання даних інтернету речей (*IoT data subscription*), коли виробники техніки надають клієнтам платний доступ до інформації, зібраної сенсорами. Такий підхід, як у випадку John Deere, створює додану вартість через аналітику експлуатаційних параметрів і можливість інтеграції з технологічними компаніями для вдосконалення продуктивності [18].

Паралельно формується ринок платформ із видобування даних, де функціонують маркетплейси, що об'єднують постачальників і споживачів інформаційних наборів. Ефективність цих платформ залежить від якості даних, прозорості метаданих та відповідності регуляторним вимогам. Зростання попиту на стандартизовані дані стимулює розвиток моделей *data exchange* і ліцензування, коли компанії передають свої інформаційні ресурси для навчання систем штучного інтелекту за винагороду, як це демонструють угоди між Reddit і розробниками AI [14; 18].

Питання монетизації нерозривно пов'язані з регуляторними аспектами, адже саме політика захисту персональних даних визначає межі економічної активності у сфері обігу даних. Європейська нормативна база – *GDPR, Digital Markets Act, Digital Services Act* і прийнятий у 2024 році *Data Act* – формує комплексну рамку регулювання. Із вересня 2025 року *Data Act* унормує доступ до даних, створених підключеними пристроями, запровадить прозорі правила для обміну промисловими даними та запобігатиме несправедливим контрактам. Водночас *Data Governance Act* визначає принципи діяльності посередників і повторного використання захищених даних, створюючи основу єдиного європейського ринку даних [17; 23].

Американська модель тривалий час ґрунтувалася на саморегулюванні, однак останні законодавчі ініціативи, зокрема *American Data Privacy and Protection Act*, посилюють державний контроль над збиранням і використанням персональних даних. Китайська система, навпаки, функціонує в умовах централізованого регулювання, де закони про кібербезпеку, безпеку даних і захист персональної інформації забезпечують державний контроль над ключовими потоками. У 2025 році Пекін ініціював *Global Cross-Border Data Flow Cooperation Initiative* для стимулювання міжнародного обміну, водночас зберігаючи жорсткі вимоги локалізації критичних даних [24].

У цьому контексті актуалізується проблематика цифрового суверенітету, що передбачає спроможність держави контролювати власну інформаційну інфраструктуру, апаратні та програмні компоненти. *World Economic Forum* зазначає, що Європейський Союз розвиває концепцію «цифрового гуманізму», орієнтовану на відкриті стандарти та захист прав користувачів, тоді як США роблять ставку на ринкову автономію, а Китай – на державний контроль [25]. Такі відмінності у підходах

формують ризики фрагментації глобальної технологічної екосистеми та посилюють конкуренцію за цифровий суверенітет.

Кібербезпека виступає ключовим елементом сталого функціонування цифрових інфраструктур. Зростання загроз – від синтетичного шахрайства до алгоритмічних упереджень – зумовлює перехід до принципу *security-by-design*, який передбачає вбудований захист даних на всіх етапах життєвого циклу. Прикладом є індійська державна інфраструктура *India Stack*, що обслуговує понад 10 мільярдів транзакцій на місяць і застосовує системи виявлення штучних ідентичностей, водночас стикаючись із викликами глобального контролю над даними [16; 27]. Така ситуація підкреслює потребу у формуванні збалансованої архітектури глобальної довіри, яка б поєднувала економічну ефективність і технологічну безпеку.

Україна протягом останніх п'яти років демонструє динамічне зростання у сфері цифрових послуг, що поступово формує основу для становлення національної економіки даних. Створення у 2019 році Міністерства цифрової трансформації стало відправною точкою системної модернізації державних сервісів і цифровізації управлінських процесів [26]. Одним із найяскравіших результатів цього курсу є екосистема «Дія», яка станом на 2024 рік об'єднує понад 21,7 млн користувачів і забезпечує доступ до більш ніж сотні адміністративних послуг, включаючи реєстрацію бізнесу, подання заяв, оформлення соціальної допомоги та участь у цифровому голосуванні. Підсистема «Дія.Підпис» гарантує юридичну силу електронних документів і сприяє формуванню довіри до цифрової взаємодії між державою та громадянами.

Інтеграційна платформа «Трембіта» забезпечує обмін даними між державними реєстрами, підвищуючи прозорість і скорочуючи бюрократичні бар'єри. Система публічних закупівель «Prozorro» реалізує принцип відкритості та конкурентності, а проєкт eHealth створює єдиний інформаційний простір у сфері охорони здоров'я. Значну роль відіграє також розвиток відкритих кадастрових систем – земельного та містобудівного, які знижують ризики корупційних практик і стимулюють появу нових бізнес-сервісів [26]. Водночас дослідження підкреслюють, що цифрова нерівність між міським і сільським населенням, а також недостатній рівень кіберзахисту залишаються серйозними викликами для сталого розвитку цифрової економіки.

Український досвід має спільні риси з індійською моделлю цифрової трансформації, де відкрита інфраструктура *India Stack* поєднує державну координацію, біометричну ідентифікацію та масштабність охоплення. В Індії понад 96 % громадян мають цифровий ідентифікаційний номер, а смартфони використовують 73 % населення, що забезпечує прямий економічний ефект на рівні до 4 % ВВП [27]. Порівняно з цим, Україна перебуває на етапі інституційного укріплення цифрових платформ і поступової інтеграції відкритих даних у комерційні моделі.

Європейські країни з високим рівнем цифровізації – Естонія, Данія, Фінляндія – реалізують принцип *once-only*, який передбачає автоматичний обмін даними між державними реєстрами без дублювання запитів. Водночас ЄС дотримується жорсткого підходу до захисту приватності, що може уповільнювати швидкість інновацій, проте зміцнює суспільну довіру та цифровий суверенітет [17; 25]. На відміну від європейської моделі, китайський підхід базується на централізованому контролі: дані розглядаються як стратегічний ресурс державної безпеки, а експорт «важливих» даних підлягає схваленню регуляторних органів [24].

Міжнародне порівняння демонструє три стратегічні вектори розвитку економіки даних: ліберально-ринковий (США), регульовано-гуманістичний (ЄС) та централізовано-суверенний (Китай). Україна має можливість сформуванню власну модель, яка поєднає відкритість даних, інноваційність і кібербезпеку з урахуванням принципів цифрового суверенітету. Її подальший успіх залежить від здатності

забезпечити баланс між технологічною інтеграцією, захистом даних і розвитком партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Висновки

Економіка даних утвердилася як новий системоутворювальний рівень постіндустріальної реальності, у якому цифрові потоки перетворюються на повноцінний економічний актив із довгостроковою капіталізацією. Збирання, структуризація та обмін даними стали базисом для формування інноваційних бізнес-моделей, сервісної інфраструктури та нових форматів ринкових відносин. На тлі зростання обсягів інформаційних ресурсів ключового значення набуває не доступ до даних як таких, а здатність до їх перетворення на економічно значущі знання.

Цифрові платформи, що володіють контрольними позиціями у ланцюгах створення вартості, формують нову асиметрію ринкової влади, що зумовлює необхідність жорсткішого регуляторного нагляду. Зокрема, практика ЄС у межах Data Governance Act і Data Act демонструє можливість формування балансу між економічною ефективністю та цифровим суверенітетом. Паралельно з цим, технологічні інструменти, як-от блокчейн, хмарні обчислення й генеративний ШІ, виступають каталізаторами трансформації даних у повноцінні ринкові продукти.

Український контекст засвідчив здатність держави до високотемпової цифрової адаптації: впровадження платформ типу Дія, Prozorro й Трембіта створює умови для прозорого управління та відкритої економіки даних. Проте подальший розвиток потребує усунення технологічного розриву, посилення кіберзахисту й формування стійких механізмів публічно-приватної взаємодії. Оптимальна модель української економіки даних має поєднувати відкритість, інноваційну гнучкість та відповідальне управління цифровими активами.

Список використаних джерел

1. Катерина, В., & Цибульська, Е. (2023). Трансформація бізнес-моделей компаній: сучасні виклики та перспективи у цифровій економіці. *Економіка та суспільство*, (52). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2555/2474>
2. Сьомкін, О. В., Кравченко, С. А., Стецишин, В. Т., Мацієвський, А. Є., Швець, Ю. Ю., & Лемішовський, В. І. (2025). ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, (44). <https://nzlubb.org.ua/index.php/journal/article/download/1630/1411>
3. Данкулинець, В. В., Романюк, С. В., Козар, Ю. В., & Росул, Ю. Ю. (2023). Світова економіка в умовах впровадження цифрових технологій (теоретичний аспект). *Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА*, 302-308. <https://msu.edu.ua/educationandscience/wp-content/uploads/2024/04/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85-%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9->

- %D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82.pdf
4. Кучмієва, Т. С., Славська, О. Ю., & Кирток, Д. В. (2025). Вплив цифрової економіки на розвиток сучасних економічних процесів. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/22062/1/EV20252_167-175.pdf
  5. Нікітенко, В. О., Метеленко, Н. Г., & Шапуров, О. О. (2022). Концепція цифрової трансформації як чинник підтримки сталого екологічного, соціального та економічного розвитку. *Humanities studies*, (12 (89)), 142-152. <http://humstudies.com.ua/article/download/266503/262516>
  6. ТЕПЛЮК, М., Метълкін, В., & Хвостенко, В. (2025). Гармонізація бізнес-моделей і маркетингових стратегій у цифровій економіці: виклики епохи ентропійних змін. *Development Service Industry Management*, (3), 169-175. <https://dsim.khmn.edu.ua/index.php/dsim/article/download/439/438>
  7. Лобода, О. М., & Кириченко, Н. В. (2023). Аналіз бізнес-моделей в цифровій економіці. <http://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/8398/%D0%90%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%20%D0%91%D0%86%D0%97%D0%9D%D0%95%D0%A1-%D0%9C%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%99%20%D0%92%20%D0%A6%D0%98%D0%A4%D0%A0%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%99%20%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%86%D0%A6%D0%86.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
  8. PricewaterhouseCoopers. (2025). *Data monetisation and beyond: Redefining the economics of data*. PwC Middle East. <https://www.pwc.com/m1/en/publications/2025/docs/data-monetisation-and-beyond-redefine-the-economics-of-data.pdf>
  9. Centre for the Governance of Change. (2024). *Future data economy 2024*. IE University. https://static.ie.edu/CGC/CGC_FutureDataEconomy_2024.pdf
  10. Oliveira, M. (2023). *Data economy measurement*. In *ISO Year XV* (No. 3). <https://www.cgi.br/media/docs/publicacoes/6/20231023165151/iso-year-xv-n-3-data-economy-measurement.pdf>
  11. Santiago Calderón, J. B. (2024). *Recording data as an asset in the national accounts: Practical guide*. International Association for Research in Income and Wealth. https://iariw.org/wp-content/uploads/2024/08/Recording_Data_as_an_Asset_in_the_National_Accounts_Practical_Guide_.pdf
  12. Veldkamp, L. (2022). Valuing data as an asset. *Review of Finance*, 26(6), 1545-1562. https://business.columbia.edu/sites/default/files-efs/citation_file_upload/Valuing%20Data%20as%20an%20Asset.pdf
  13. Dong, S., Zhou, X., & Liu, B. (2024). Data assetization and capital market information efficiency: Evidence from Hidden Champion SMEs in China. *Future Business Journal*, 10(1), Article 401. <https://fbj.springeropen.com/articles/10.1186/s43093-024-00401-w>
  14. McKinsey & Company. (2025, July 31). *How gen AI is reshaping data monetization*. <https://www.mckinsey.com/capabilities/business-building/our-insights/intelligence-at-scale-data-monetization-in-the-age-of-gen-ai>

15. United Nations Conference on Trade and Development. (2024). *Digital economy report 2024: Shaping an environmentally sustainable and inclusive digital future*. https://unctad.org/system/files/official-document/der2024_en.pdf
16. World Economic Forum. (2025, October 2). *Building security into India's digital public infrastructure*. <https://www.weforum.org/stories/2025/10/security-by-design-india-digital-public-infrastructure/>
17. European Commission. (2020). *A European strategy for data*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/strategy-data>
18. Laney, D. (2024, September 26). Data monetization trends: Insights from 1,000 organizations. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/douglaslaney/2024/09/26/data-monetization-trends-insights-from-1000-organizations/>
19. Torry Harris Integration Solutions. (2023). *What is Data as a Service (DaaS)?* <https://www.torryharris.com/knowledge-zone/data-as-a-service-daas>
20. Tech Policy @ Sanford. (2023). *Data brokerage*. Duke University. <https://techpolicy.sanford.duke.edu/data-brokerage/>
21. WebProNews. (2024). *2025 digital transformation: Reshaping global finance with AI and blockchain*. <https://www.webpronews.com/2025-digital-transformation-reshaping-global-finance-with-ai-and-blockchain/>
22. Licensing Executives Society USA & Canada. (2023). *Viewpoints: Data monetization and valuation in the age of AI* [Webinar recap]. <https://www.lesusacanada.org/viewpoints-data-monetization-and-valuation-in-the-age-of-ai-recap/>
23. European Parliament and Council. (2023). *Regulation (EU) 2023/2854 of 13 December 2023 on harmonized rules on fair access to and use of data and amending Directive 96/9/EC and Regulation 2018/1807 (Data Act)*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/data-act>
24. Crowell & Moring LLP. (2024). *China unveils new framework to stimulate cross-border data flows: Risk or opportunity for multinational companies* [Client alert]. <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/china-unveils-new-framework-to-stimulate-cross-border-data-flows-risk-or-opportunity-for-multinational-companies>
25. Fleming, S. (2025, January 10). What is digital sovereignty and how are countries approaching it? *World Economic Forum*. <https://www.weforum.org/stories/2025/01/europe-digital-sovereignty/>
26. Vyhovska, V., Sholudko, V., Balytska, M., & co-authors. (2025, July 3). *State digital transformation in Ukraine: 2019–2024 review*. VoxUkraine. <https://voxukraine.org/en/state-digital-transformation-in-ukraine-2019-2024-review>
27. Sánchez-Cacicedo, A. (2024, December 16). *India's digital public infrastructure: A success story for the world?* Institut Montaigne. <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/indias-digital-public-infrastructure-success-story-world>